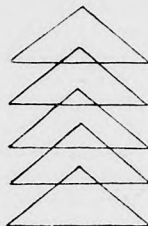

Történelmi kérdés:

Ki volt az a kalifa, a kinek Amru nevű vezére az alexandriai könyvtárt felgyújtatta? Mikor gyilkoltatt meg? (Zöldy J. Béla.)

Vegytani kérdés:

$C_3H_5(NO_3)_3$. Minek a képlete ez? Kénsav és salétrom keverék. Sárgásszínű olaj, mely már ütésre és rázásra is hevesen robban. Lőgyapottal keverve, füst nélküli puskapornak használják. (Malátsik Lajos.)

Hogy lehet ezt az öt háromszöget egy vonással megrajzolni?

(Tonelli Sándor.)

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1902 április 13.

26. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Természetrajzi kérdés: Büdös gólyaorr, porzói egyfalkásak. **Számtani kérdés:** A = 5, B = 3. **Pótló rejtvény:** Sirva vigad a magyar. **Számrejtvény:**

14	16	7	10	18
5	24	9	6	21
23	4	13	22	3
15	20	17	2	11
8	1	19	25	12

Képrejtvény: Az erkölestelenség ott kezdődik, a hol az étvágy nagyobb, mint az éhség.

Helyesen fejtették meg: Blau Miksa, Lőrincz Ferencz és Dezső, Schleichter Ferencz, Tóth József, Hirschl Géza, Hercz János, Balonyi Tibor, Hoffer Feri és Gyula, Hellmann Gyula és Lajos, Reinel János és Vilmos, Hollaki Ferencz, Hibay György, Pick Imre, Köszter Arthur, Mattyasovszky Lajos, Steiner Gyula, Braun Géza, Magyary Zoltán, Hoensch Gusztáv, Bloch Ernő, Dobránszky Ede, Kain Albert, Brandstein Alfréd, Makó Makay István, Baranyai Zoltán, Holczér Kálmán, Deutsch Jenő, ifj. Mohai Lajos, Rusznyák Sándor, Hideghéthy Miklós, Popper József, Kendé Dani és Margit, Danielisz Jenő, Molnár Aladár, Persina Károly, Békés László, Janik László, Emmerling László, Klug Dezső, Szabó Lajos, ifj. Barthonek Károly, Imreh Béla, Nerád Béla, Van der Venne Arnold, Faragó Andor, Mosdósy József, Wettin István, Véesei Ferencz, Lustig Henrik, Komlós György.

A kitűzött könyvjutalmat (Szittnyai Elek: Levelek egy tanuló ifjúhoz) ifj. Mohai Lajos székesfehérvári előfizetők nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Többeknek. A «Hűséges mind a sűrű» az ősz folyamán könyv alakjában is meg fog jelenni. Az «Aranyos kód»-öt is lapunk szerkesztője írta. A Franklin-Társulat számos műve megjelent más könyvkiadóknál is. **Bekötési táblák** az első félévi folyamhoz tetszés szerinti színben kaphatók lapunk kiadóhivatalánál. Az árát, 1 kor. 60 fillért előre be kell küldeni. — **Kíváncsi.** A «Claudiusok» szerzője ugyanaz az Eckstein, kitől ön már humoros történeteket olvasott. — **F. V.** Kicsit korán van még. Az ilyesmire több érettség kell. — **F. F.** (Pozsony). Ingyen csak árjegyzéket kaphat az illető ezégtől. Tőlünk természetesen nem, mert mi ilyesmit megszerzésével és szétküldésével nem foglalkozhatunk. — **Sz. G.** A második üzenet önnek is szól. — **G. A.** (Hosszifülu). Fizessen tovább elő egy félévre s megkapja az év végeig a számokat. Egyébként júniustól október végeig öt hónap — 4 kor. — **H. F.** (Budapest). A második üzenetet olvassa el. — **Spitzer Lajos** (Nagy-Kanizsa). Zubek, VIII. Muzeum-körút. — **Glaszovszky Adám** (Koloszvár, Mátyás király-u. 2.) hajlandó eladni bélyeggyűjteményét, a mely 300 darabból áll. Ara 1 kor. (bérmentetlen utányvételrel küldve). — **Vásárhelyi József** (Marosvásárhely). Előre kell beküldeni. — **B. L.** (Mult és jövő). Elmefuttatása még nagyon fiatal próbálkozás. — **R. J. és V.** (Győr). Kaphatnak. — **Erdeklődő.** Úgy hallottuk, hogy már ebben az évben szabadon választhatnak az érettségi vizsgára becsátottak, hogy latinból fordítsanak-e magyarra, vagy magyarból latinra. Altalában könnyebbnek tartják az előbit s félnek az utóbbitől. Mindkettő szükségessé teszi, hogy a latin olvasmányokkal komolyan foglalkozzunk. Félni jobb, mint megijedni. — **«Értesítő kiosztásakor.»** A téma nem alkalmas arra, hogy költő zengedezzen róla. A mit te zengettél, fiam. — haj, gyenge zengemény! — A másikat talán ne is küldd meg be. Várjunk, . . . tanuljunk, olvassunk és — az asztalunk fiokjának írjunk. — **M. Z.** «Der gute Kamerad» ára ugyanaz, mint a mi lapunknak. Megjelenik hetenkint, még pedig az «Union Deutsche Verlagsgesellschaft» kiadásában (Stuttgart, Berlin, Lipese és Bécs). — **V. J.** Elmékedése fiatalos áradozás. A költészetet és költőket nagyon szereti s ez helyes dolog, de a mit ír, azt mi nem közölhetjük. — **B. E.** (Temesvár). Költményei nem ütök meg a mi mértékünket. — **B. A.** (Komárom). A kockarejtvény bevált. — **D. J.** (Odessza). Közöljük, de máskor sziveskedjék a papírnak csak egyik oldalára írni. — **S. J.** (Budapest). Közölhetetlen. — **S. T.** (Török-Szent-Miklós). Gyengék.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

II. RÁKÓCZI FERENCZ

Irta

JÓSIKA MIKLÓS

Az ifjúság számára átdolgozta

GAAL MÓZES

Goró Lajos eredeti képeivel.

Ára füzve 3 K.

Vászonkötésben 4 korona 40 fillér.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDAJA.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre . . . 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. szám. Kéziratokat nem adunk vissza.
Fél évre . . . 4 kor. 80 fill.		
Egész évre . . . 9 kor. 60 fill.		
Megjelenik minden vasárnap.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	

A CLAUDIUSOK.

Eckstein Ernő regénye. Átdolgozta Gaal Mózes.

II.

A megkorbácsolt rabszolga.

A bajai partnak színes, mozgalmas képe volt. Az óriási birodalomnak minden részéből voltak ott vendégek. A molo láva-koczkáin sétálgattak, kocsikáztak, lovagoltak. A kikötőből vívő utczának se vége, se hossza. Vörös egyenruhába bújtatott sicambriai rabszolgák és aethiopok izmos vállakon gyaloghintókat emeltek, a gyaloghintókban fényes ruhájú úri nők heverték. Amott matrózok verődtek csoportokba és lármázva mulattak; phrigiai sípkás szolgák szaladgáltak ide-oda és toladó készséggel ajánlották fel szolgálataikat. Pékinasok és gyümölcsárusok rikoltozva kínálták áruikat. A háttérben pedig az amphitheatrumszerűleg épült fényes nyaraló-város terült el. Aureliust Gades és Panormus is elbűvölte. Most Baját látva, meg kellett vallania, hogy mind a kettő koldusfészek a világbirodalomnak e fürdője mellett. Paloták sorakoztak itt paloták mellett, a fényes nyári lakok egymással vetélkedtek, egyik templom szebb volt, mint a másik. A lombfüzérrel övezett kertek közül márványszobrok fehérlettek ki, pazar fénynyel épült és berendezett meleg fürdők és színházak oszlopos csarnokai. El a misenumi hegyfokig nyúlt a ropant város: a gazdagság és természetadta szépségnek kettős fényében ragyogva.

A kis társaság, mely a «Bataviá»-ról leszállott, előbb a kikötőn vonult át, azután Cumae felé tért s a hegyoldalnak vette útját. Elöl nyolez-tíz rabszolga törtetett és utat csinált az ember-áradatban. Utánuk Octaviát vitte a pompás gyaloghin-

tón nyolez bronz-arcszínű lusitaniai. A másik gyaloghintóban Claudia ült Baucisszal. A gyaloghintók mellett lovagolt Aurelius, hispaniai ménjén. Hátul jöttek a többi rabszolgák a podgyászszal.

— Nyári lakunk a hegy hátán van, ott fenn — magyarázta Claudia Aureliusnak.

— Az a büszke oszlopcsarnokos palota, mely balra az erdő fái közül kiemelkedik? — kérde Aurelius.

— Nem az, olyan pazar kézzel nem szórta Jupiter nekünk a pénzt. A mi villánk egyszerű, jobbra esik az oszlopcsarnokos palotától.

— Az már más! — viszonzá láthatólag megkönnyebbülve a bataviai. Nagyon jól esett neki a csalódás . . . Kié az a rengeteg palota?

— Domitiáé, a császárnéé. Mióta felséges férjének kegyét elvesztette, ide vonul vissza nyarat-zaka.

Az út kezdett kapaszkodni.

Baucis sajnálta a rabszolgákat, a kik a gyaloghintót czipelték, de Herodianus megvigasztalta:

— Nagyobb terhekhez vannak szokva a mi embereink! Te Magus, egy korty caeubait adass ide! . . . Átkozott poczakom türelmetlenül kívánja. A lábam is panaszodik a nagy teher miatt. Nincs jobb orvosság a kimerültség ellen, mint a bor . . .

Magus intett az egyik rabszolgának s Herodianus kellő áhitattal s nem kisebb szakavatottsággal üritette ki a boros edényt.

Mintegy húsz percz múlva Octavia nyári lakához érkeztek. A pitvarban egy fiatal leány rohant eléjük:

— Anyám, édes, kedves anyám! . . . Aranyos Claudiám! . . . Csakhogy valahára megérkeztek! Milyen kínos aggodalmakat állottunk ki Quintus meg én! A szörnyű vihar! . . . Csupa

tajték volt az öböl! . . . Ki sem mondhatom, milyen boldog vagyok! Quintus! . . . Quintus!

Besietett a házba s még háromszor-négyszer felhangzott csengő, örvendező kiáltása: Quintus!

— Fogadott leányom! — jegyzé meg Octavia Aureliushoz fordulva.

— Lucilia — tevé hozzá Claudia. — Úgy szeretem őt, mintha édes testvérem volna.

Aurelius leugrott lováról, a gyeplőt átadta Magusnak s követni akarta a nőket az atriumba, midőn egy csodaszép ifjút pillantott meg, a ki némán átölelte Octaviát, aztán Claudiát csókolta meg hévvel, szeretettel. Aurelius az ajtóban állott, az ifjú kérdő pillantást vetett reá.

Octavia az oszlopcsarnokos udvarban, hol márványpadok voltak jobbra-balra, így szólott ünnepeles komolysággal:

— Quintus, én kedves fiam, ennek a nemes lovagnak, a trajectumi Caius Aurelius Menapiusnak köszönd meg, hogy újra láthatod anyádat és testvéredet. Sülyedő bárkákról három evezős hajójára vett fel. Mindig hálával fogok erre gondolni. Légy hozzá kedves és háladatos.

Quintus odasietett Aureliushoz és megölelte.

— Remélem, uram, hosszabb ideig tisztelhetünk téged házuknál s alkalmat nyújtasz az adósnak, hogy barátoddá lehessen.

— Már megígérte, hogy vendégünk lesz, — jegyzé meg Octavia.

Ekkor lépett ki a házból Lucilia. Az idegen vendég tiszteletére díszesebb ruhát öltött, barna hajába pedig piros rózsát tűzött.

Octavia elmesélte, hogy minő veszedelmes helyzetből mentette ki őket Aurelius. Szóra szó kelt s a prandium ideje elérkezett. Dél felé járt az idő.

Bementek a tricliniumba.

Az asztalnál feloldódik a nyelv. Aurelius eddigelé inkább hallgatott, mint beszélt, most azonban beszédessé lett. Élénken, szemléltetően beszélt apjának messze tengeri útjairól, melyek tele voltak veszéllyel. Háromszor kísérte el apját az északi hazából s érdekesebbnél érdekesebb dolgokat tudott a távol szigetek, országok lakóinak vad szokásairól, életmódjáról mesélni. A pazar kényelemhez szokott rómaiak lázas érdeklődéssel hallgatták Aureliust, vonzó volt reájuk nézve a tárgy . . . szinte ők is látták, a mint az ősengetegek óriási medvéje viaskodik a bölényvel.

A prandium után a nők visszavonultak szobáikba, hogy pihenjenek. Lucilia meg nem állhatta, hogy fülébe ne súgja Claudiának:

— Szívesebben maradnék továbbra is Quintusékkal. Ez az Aurelius nagyon kedves ember, egyszerű, becsületos és mégis előkelő, igazi úri ember, olyan, mint valami erős szikla a tengerben. Tudod szívem, Quintus sokkal szebb fiú, hasonlít Apollóhoz, de nekem úgy tetszik, hogy nem olyan szilárd akaratú, . . . igazán kár, hogy ez az Aurelius csak lovagi családból származott és Trajectumból való.

— Igazi telivér római nő vagy, — mondá nevetve Claudia. — Neked csak a héthalom város a világod.

Quintus és Aurelius ott maradtak egy ideig az ebédlőben. A nyitott ajtón keresztül üde, balszamos levegő áradott be a terembe. Gyönyörködve legeltette szemét a képen, mely reá mosolygott a maga hamisítatlan, mesterkéletlen szépségében. A fákat, lombokat, eserjéket nem nyirbálták meg, a virágágyak nem voltak kiczirkalmazva, az embernek műértő keze nem kontárkodott bele a természet munkájába. Campania csodaszépsége összpontosult Bajæ környékén. A hatalmas platánok sudár törzseire szőlőindák kapaszkodtak fel, az ágakat ölelő karjaikkal átfönták. Az ezüstös-zöld olajfák mellett a fügefák duzzadó zöld levelei pompásan festettek, karesű jegenyék és terebélyes diófák, sűrű cserjék, kúszó örökzöldek, Venus-haj, babér és mirtus, a komoly akanthus s az égő centifoliák édes illatot lehelve váltakoztak. A délitáliei dúsgazdag vegetáció valóságos orgiáját ülte.

Quintus karon fogta Aureliust s vitte őt a kertbe.

— Úgy veszem észre, hogy rajongója vagy a természetnek. Értem, hogy elragad a bajæi kert, hiszen te a zord észak gyermeke vagy, a hol a nyír és bükk is alig tenyészik. Jerünk a tetőre, ott élvezheted valójában e vidék szépségét. Páratlanul gyönyörű kép tárul eléd . . .

— Irigylésre méltók vagytok — mondá a bataviai. Mi az oka annak, hogy érdemes atyád, Titus Claudius nem használja fel az alkalmat, hogy ő is üdüljön s ebben az évszakban is Rómában tartózkodik?

— A capitoliumi Jupiter főpapja ő, hivatala Rómához köti. A törvény parancsolja, hogy Rómában kell maradnia s legfeljebb egy éjszakára maradhat távol a fővárostól. Ebből láthatod, hogy a nagy méltóság nagy nyűg is egyúttal s a hatalmasok sem tehetnek mindent kedvük szerint. Hányszor vágyódott el atyám a zajos világvárosból — de sem Isten, sem ember meg nem szab-

dithatja őt bilincseitől. Az ember sorsa: teljesületlen vágyak.

Különös nyomatékka mondá Quintus ez utóbbi szavakat. A bataviai csodálkozva nézett reá.

— Minő kívánság lehet az, a melynek teljesítését te nem várhatnád?

A rómainak ajka körül sejtelmes mosoly játszódott.

— Ha ezüsttel és arannyal megváltható örömekre gondolsz, úgy nekem aligha lehetnek teljesületlen vágyaim. Rómában pénzen minlent megvásárolhatsz, — csak egyet nem: hogy az igazi, nemes és tiszta boldogság után ne ébredjen vágy a szivedben.

— Nem értelek.

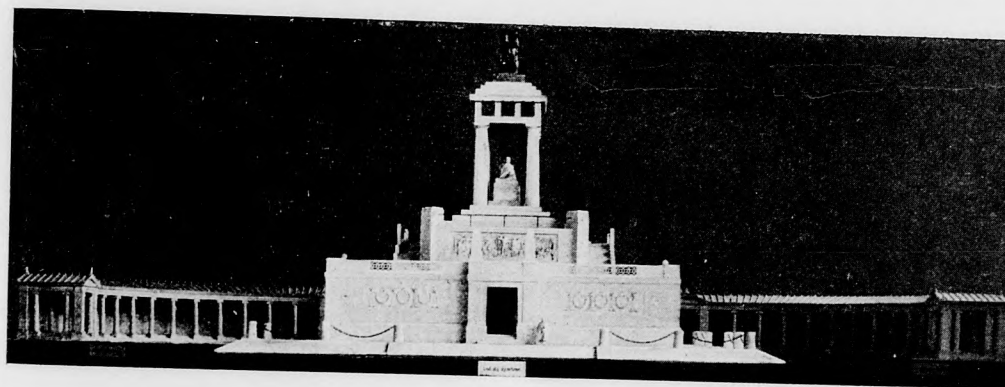
— Figyelj reám! Láthatod, hogy én a sors dé-

Mi vidékiek egészen másképen érezzük és gondolkozunk.

— Nektek ott fenn északon zord és szigorú erkölceitek vannak. Tacitus ilyeneknek festi a germánokat is. Rómában rómaiak módjára kell élni, — ez így van s ezen változtatni nem lehet. Az ember hozzászokik. Ezt a levegővel együtt szívjuk be. A vén Catót már régen, nagyon régen elfeledtük. A Tiberis-parti új Babylon élvezni akar, élveznie kell, ez a hivatása és rendeltetése, ez és semmi egyéb.

— Menyasszonyod Rómában lakik? — kérdé Aurelius rövid hallgatás után.

— Tiburban — válaszolá Quintus. — Nagybátyja, Cornelius Cinna elvből kerüli az udvart. Bajába sem akar jönni, mert tudja, hogy Do-

GERSTER ÉS STROBL KOSSUTH-MAUZOLEUM PÁLYATERVE.

delgetett becéje vagyok: gazdag és független. Nagyanyám végrendelete milliók urává tett engemet. Ép és egészséges vagyok, izmaim jól kifejlődtek, fölvehetem mindenkivel minden tekintetben a versenyt, a ki korom- és rangombeli. Csak egy szavamba kerülne s ölembe hullana czím, rang, állás, lehetnék praetor, konzul. A császári udvarnál szívesen látott vendég vagyok; rettegés nélkül nézhetek szemébe a félelmes császárnak. Menyasszonyom szép, mint Aphrodite . . . és mégis . . . mégis . . . Te nem tudod mit jelent az: undorodni az élettől?

— Nem tudom! — mondá Aurelius.

— Akkor te Isten vagy a halandók között. Lásd hetek, hónapok telnek el az élvezetek mámorában. A fejem sivár, nem tudok gondolkozni. Fáj az élet, mely tele van gyönyörrel. Megértesz engemet?

— Nem egészen. Csak azt látom, hogy a római élet zabolátlan, lázas, ez tett téged életünöttá.

mitia, a császárné itt van, . . . pedig tudhatod, hogy Domitia már régóta nem tartozik az udvarhoz . . .

Aurelius hallgatott. Világlátott atyja bizalmas baráti körben gyakran mondotta neki, hogy a császári udvar dolgairól csak olyanokkal beszéljen, a kikben teljesen megbízik. Domitianus keze messzire elnyúlik, minden bokrban akad fülbesugó. Néha egy-egy jelentéktelen, ártatlan megjegyzés gyanússá és veszedelmessé válhatik. Az úrnak rettegnie kell gyakran a rabszolgájától, a patronusnak a hízelgő clienstől, barátnak a barátjától. Aurelius joggal számíthatott Quintus vonzalmára, de ime, ő is az udvari emberek közé tartozott. Aurelius tehát hallgatott. Az ő szívében erős és nemes hazaszeretet érzése lángolt. Gyűlölte a zsarnok, kegyetlen és nyomorult Domitianust.

— Szegény Róma, — gondolta magában — minő sors várhat rád, ha ily ifjak, mint Quintus,

nem érezik, nem fájlalják gyalázatodat és nyomorúságodat!

Igy beszélgetve fölértek a tetőre, hol a kis márvány-templom állott. Ez volt a híres bajæi kilátó. Elragadóan szép volt a kép, a mely Aurelius szemébe mosolygott. Amott távolabb a kéklő öböl Nero óriási hídjával, továbbad Bajæ ezer meg ezer palotájával, Puteoli árboez-erdejével, mögötte Parthenope, a bájos Sorrentum s a tenger hullámainál körül gyűrűzött, fel-felcsillanó szigeteckék. A levegő mozdulatlan azurjában mint valami égbenyúló havas emelkedett fel füst-felhőbe burkolózva a Vezüv. Észak felől Cajeta öble foglalta keretbe a képet. A közvetlen közelben sűrű, áthatolhatlan lomberdő, mintegy kétszáz lépésnyire a császárné óriási palotája, száz éves fák vették körül minden oldalról . . . A déli nap ünnepi csendje honolt körülöttük, csak távolabbról, a kikötőből hallatszott a nyüzsgő életnek lármája, de az is csak töredevezve, . . . mintegy elhalva . . .

Váratlan valami zaj támadt a közelben. Mintha valaki fájdalmasan nyögött volna. Aurelius odafigyelt. A sűrű lombok nyílásán mintha egy emberi alakot pillantott volna meg. (Folyt. köv.)

CSABA NÉPE.*

Vén Hargita-bérezre felhők gyülekeznek.
Komoran, sötéten rája telepesznek;
Felhők gyülekeznek egy nép sóhajából,
Kicsi Székelyország tengernyi bajából,
Fájó siralmából . . .

Talpalatnyi földjén búsan szánt a székely,
Tele van a lelke nagy keserőséggel.
Hiszen ő megszántja, hajh! de más aratja,
Könnyeitől nedves betéví falatja,
Mert azt is más adja!

Idegen nemzetség jött-ment ivadéka
Tör az ősi földre, az ősi hajlékra.
Csaba népe pusztul, nincsen maradása,
S ki baját megértse, ki baját meglássa
Mindhiába várja!

— Mikor ezer csillag villan ki az égen,
Csaba útja fénylik kellő közepében:
Régi rege szóra új hit tüze éled.
S bizakodó ének tölti be az éjet
A szomorú éjét.

* Mutatvány a «Bokréta» című kötetből.

«Csaba vitéz, vérünk, ősi reménységünk!
Nehéz teher alatt omlik veritékünk!
Tekints le reánk óh, útað magasárúl,
Vágyó bizodalunk csak te eléð járúl
E földi hazábúl!

«Nézd mint megy a néped nagy útra, világra,
Idegen nemzethez, idegen országba.
Viszi a szél durván, kit erre, kit arra,
S mint a falevélkék lombról lesodorva
Halva vannak, halva!

«Jöjj hát Csaba, ösünk, szent táborod élén!
Villanjon a kard meg az ég síma kékjén,
Száguldjon a légben táltos paripátok,
Rémülve tekintsen a vad ellen rátok,
S pusztuljon az átok!

«Pusztuljon az átok, idegen igája!
Hálás legyen ismét a székely imája,
Kétségbe ne essék hona elpusztultán,
Ne fusson belőle ezer év elmúltán,
Koldus sorra jutván!»

Elhangzik az ének. A reménység vár még
Vaj' ég magasáról nem jö-e az árnyék?
Vár, vár, de hiába, marad az ég tisztán,
S szegény székely szíve vigasztalan, pusztán,
Remény nélkül, pusztán . . .

Magyarok! Testvérim! Jertek, nézzünk rája!
Veszélybe törzsünknek egy deli hajtása.
Hiszen mi hazánk is az a bérezes tájék . . .
Koszorunk nélküle hervadóvá válnék,
Oly sivárrá válnék!

Vessük le magunkról ösközönyünk burkát,
S ha odaát majd a riadót megfűjják,
Legyünk mi Csabája, rontsunk ellenére,
Hogy az elsápadva fusson a helyére,
Vagy folyjon a vére!

Dörgő zivatarként csattogjon a kardunk!
Azt a régi jelszót zendítse meg ajkunk!
Mutassuk meg, a mit feledni akarnak,
Hogy ereje van még ennek a szent fajnak,
Az ősi magyarnak!

Magyarok! Testvérim! Föl hát a csatára!
Zászlónkon a jelszó: hazánk boldogsága.
Riadóvá váljék minden fájó nóta,
Hogy belerendüljön az alföldi róna,
A Hargita orma!

Gulyás József.

NÉVY LÁSZLÓ†

(1841—1902.)

A magyar tanárvilágnak, az irodalomnak ismét gyásza van. Meghalt Névy László. Harmadfél évtizeden át nem volt magyar diák, a ki ezt a nevet nem ismerte volna. A Névy Stilisztikája, Rhetorikája, Poetikája forgott közkezen; a tulajdonképen való irodalmi tanítás az ő hasznos,

Neve csakhamar feltűnt. A Kisfaludy Társaságnál háromizben nyert pályadíjat. Első pályadíjnyertes munkája a Tragédia elmélete volt, második szintén ilyen elméleti mű a Komédia-ról, harmadik A középfajú drámáról. Mind a három az úttörő munkák közé tartozik nálunk. Művelt, gondolkodó elmének a munkája. Töretlen úton halad, s ha egyben-másban elévültek is nézetei, főbb vonásaiban ma is megállanak, s nagy ha-

NÉVY LÁSZLÓ.

és abban az időben csaknem egyetlen kézikönyvével kezdődött.

Élete nem volt mozgalmas. Külső eseményekben csaknem szegény. 1841-ben született, s mint ifjú belépett a premontreiek rendjébe. Iskoláit Győrött, Pannohalmán végezte, s először a szombathelyi iskolában tanított. A papirendtől megválva Budapestre jött, s tanár lett a kereskedelmi iskolában. Ennek az intézetnek utóbb igazgatója volt, s a tanári működésén kívül nagyszabású irodalmi tevékenységet fejtett ki.

Eleinte széptani tanulmányokkal foglalkozott.

szonnal olvashatjuk. Még e pályamunkáknál elébb írta meg az Írásművek elméletét. Tanári munkálkodása mellett buzgó munkatársa volt több szépirodalmi és kritikai folyóiratnak is. Serényen és nagy kedvvel dolgozott. Mint tanár kellő gyakorlati ismeret után kezdett tankönyveket írni. Csak így érthetjük meg, hogy Névy könyvei olyan hosszú ideig örvendettek általános kedveltségnek.

Általában a tankönyvirást nem szokták kiváló irodalmi működésnek tekinteni, pedig egy-egy jól megírt, okos tankönyv mélyebb gyökeret szo-

kott verni, mint számos más irodalmi termék. Ezer meg ezer példányban forog évek hosszú során át közkezen, s egész nemzedékek tudása ebből veszi az alapismereteket. Névyt tehát mint tankönyvirót nagy dicséret és elismerés illeti meg.

E munkásság azonban őt nem merítette ki. Ráért arra is, hogy tiz esztendeig szerkessze a tanárok országos egyesületének hivatalos közlönyét. Tevékeny részt vett e nagy fontosságú egyesület megteremtésében, valamint a Petőfi-Társaság megalapítói között is ott találjuk a nevét.

Hasznos munkása volt az irodalomnak, a magyar tanügynek. Nagy lármát sohasem csapott, nem értette a módját annak, hogy magáról beszéltesse. Nem volt reá szüksége. A tanároknak nehéz pályájukon úgy is csak egy elismerés juthat ki osztályrészüil: tanítványaiknak szeretete. Névy László reá szolgált arra, hogy nevét az utónemzedék tisztelettel emlegesse.

A magyar királyi-szék betöltéséről.

Történeti visszapillantás.

A szabad választás jogáról azonban semmi szín alatt sem akart lemondani a nemzet, később volt Miksa helyett a másodszülött fiút, Ferdinándot megválasztani. Kölesönös megegyezésre volt tehát szükség. A nemzet végre is belement a választásba, kiadták a koronázási hitlevelet s Miksát választották meg.

I. Ferdinándnak ekkor még 11 gyermeke volt életben. Ezek közül három volt fiú, u. m. *Miksa*, a cseh, német és magyar trón örököse, *Ferdinánd*, Tirol és *Károly*, Stírria hercege és ura. Így tehát három ágra szakad a Habsburg-dinasztia.

A nemzetnek joga volt mind a három ágból választani.

Miksa utódjánál, *Rudolfnál*, ragaszkodnak ugyan a szabad választáshoz, de annyiban engednek a dinasztia kívánságának s *Rudolfot királynak nem választják, hanem nyilvánítják*. A nemzet azonban most sem igtatta törvénybe az örökösödés rendjét.

Rudolfnak nem lévén fia, öccse: *Mátyás* uralkodott, kiben a főág kihalt. Utána a stájer *II. Ferdinánd* következett, kivel azonban a rendek az 1619-diki pozsonyi országgyűlésen éreztették, hogy a nemzet kezében van a királyválasztás joga s mindaddig nem is akarták megválasztani, míg nádor nem lesz s a rendek által kidolgozott szabadságlevelet alá nem írja.

II. Ferdinándtól kezdve rendien következnek az elsőszülöttség révén *III. Ferdinánd*, ki az 1625-diki soproni s *IV. Ferdinánd*, ki az 1647-iki pozsonyi országgyűlésen királyokul megválasztottak s még atyjuk életében meg is koronáztattak.

IV. Ferdinánd azonban 1654 ben elhalt s a következő évben megtartott országgyűlésen *I. Lipót* választják meg a koronázási eskü letételével. Az ő megválasztása egészen törvényes volt s mégis ő az országnak legkevésbé alkotmányos uralkodója.

Ő szabadította ugyan fel hazánkat a török iga alól, de mindjárt meg is akarta nyirbálni a nemzet jogait. Ugyanis a *szabad felkelés jogát és a szabad választás ellörlését* kívánta a nemzettől.

Az előbbiniről ugyan könnyen lemondott, de szükség esetén ezután is csak fölkel (mint a Rákóczi-féle mozgalomban). A szabad választás jogát azonban nem akarta feladni a nemzet. Az alsó-táblán kezdtek tárgyalni az örökösödési kérdést. Hosszas halogatás után végre a főrendekhez került s azok el is fogadták, de nyilvánították, hogy a *koronázás és a koronázási hitlevel* a földolog a király törvényes uralkodásának kellékei között.

Utóbb Lipót idősebb fia: *I. József* választásánál és megkoronázásánál az összes formáságokat valóban meg is tartották.

Lipót 1703-ban fiaival *családi szerződést* kötött. Eszerződés értelmében József öröklő Magyar-, Cseh- és Németországot, Károly pedig Spanyolországot és a tengerentúli tartományokat. Ha József fiutód nélkül hal meg, utódja Károly lesz. Ha ennek sem lenne fia, akkor József leányára száll a korona és csak ezután Károly leányára. E szerződés azonban csak az örökös tartományokban érvényesülhetett volna, de nem egyszersmind hazánkban is.

Lipót 1705-ben szenderült jobblétre 48 évi hosszas uralkodás után.

Fia uralkodása mintegy átmenet az abszolutizmusból az alkotmányos uralkodásra. De a nemzet bizalmatlan volt iránta, mert az előzmények után hite nagyon is megrendült a dinasztiaiban.

I. József rövid uralkodása után öccse: *III. Károly* következett, ki békésen közeledett a nemzethez s a *pragmatica sanctiót* már az 1712-diki országgyűlésen megpendítette, de megvalósítása egy évtizedig elhúzódott.

Károlyt 1712 február havában Bécsben tüntetőleg fogadták. E figyelmet mintegy viszonzni

akarván, még ugyanazon év április 3-dikára Pozsonyba országgyűlést hívott össze, — de a királyi meghívó-levéiben még semmi szó sem volt az örökösödésről, habár a dinasztianak érdekében állott a trónt nemcsak a fiúknak, hanem a leányoknak is biztosítani.

A horvát nemzet volt az első, a ki felajánlotta a női ágnak is a királyságot. A horvát rendek ugyanis Zágrábban elhatározták, hogy mivel februárban nem mehettek Bécsbe a rossz utak miatt, most küldenek hódoló küldöttséget, a mely egyszersmind a leány-ág örökösödése tárgyában

melyikben kikötik, hogy az a nő is — a ki mintegy törzsanyja lesz az örökösödésre jogosult leánynak — adjon ki egy diplomát, melyben nyilatkoztassa ki, hogy az ország törvényeit tiszteletben fogja tartani s az országot saját törvényei szerint fogja kormányozni.

Károly azonban az ügyet ekkor még nem terjesztette a magyar országgyűlés elé.

E helyett 1713-ban megcsinálták az *osztrák pragmatica sanctiót*.

Nálunk azonban még mindig nem tárgyalták az ügyet, bár Savoyai Eugén 1716/17-diki gyö-

BÁLINT, JÁMBOR ÉS KALLÓS KOSSUTH-MAUZOLEUM PÁLYATERVE.

is már előre bizalmat szavaz a királynak. A zágrábi érsek volt a küldöttség szónoka, ki a rendek ebbeli óhaját is tolmácsolta a király előtt. Nagy volt az öröm Bécsben. Károly rögtön a *titkos tanács* elé terjesztette s egyszersmind felvetette a kérdést, vajjon a magyar országgyűlés elé terjeszték-e az ügyet?

A szűkebb gyűlés még *korainak* tartotta s nagyon is megfontolandónak, vajjon lehet-e a dolgot az európai politikai színpadra állítani?

De az ügy keresztülvitelére nem is volt ekkor alkalmas idő.

1712 május 20-án ment végbe a koronázás.

A magyar tanácsosok csak bizonyos kijelölések mellett akarták elfogadni a női ág örökösödését. A 11 föltétel között legnevezetesebb az, a

zelmek hadjárata a nemzet hangulatát is igen kedvezővé tette az örökösödés iránt.

De a kormány most egy kerülőt tett Erdély felé.

Károly alatt nagyon siralmas volt Erdély állapota. Önállóságát, régi szabadságát elvesztette, alkotmányos élete úgyszólván szünetelt; a kormány csak rendeletekkel igazgatta.

Ily körülmények közt nem volt aztán nehéz Erdélylyel boldogulni. *Virmond gróf* tábornok 1722 február 19-dikére *Nagy-Szebenbe* országgyűlést hirdetett, a mely azután márczius 30-án nagy lelkesedéssel elfogadta a női ág örökösödését.

Végre az 1722 június 20-dikára *Pozsonyba* összehívott országgyűlésen tárgyalták az ügyet.

Jólehet a királyi meghívó nagyon homályosan utalt az országgyűlés tulajdonképeni céljára — mégis mindenki tudta. Az udvar ugyanis azt akarta, hogy ne a kormány kérje, hanem a nemzet önként ajánlja fel a női ág örökösödését.

A rendek nehezen verődtek össze (mintegy 400-an) s csak június 30-dikán tarthatták meg az első ülést. Az alsóház elnöke: *Nagy István* alnádor volt. Ő adta elő a dolgot; *Szluha* Ferencz ítélőmester pedig hosszas latin beszédében fejtegette az ügy helyességét és czélszerűségét. Úgy az alsó-, mint a felsőtábla közlekedéssel *elfogadta elvileg a női ág örökösödését* s 62 tagból álló *küldöttséget* menesztettek a királyhoz Bécsbe.

A király ezután lejött Pozsonyba s július 8-dikán a királyi «propositum»-okat hallgatták meg. Július 16-dikán pedig elfogadták a Szluhától készített *két cikkelyből* álló javaslatot.

A *pragmatica sanctio* nagy változást nem idézett elő a nemzet és a dinasztia között. A szabad választás jogát a mohácsi vésztől kezdve úgyszólván nem is gyakorolta a nemzet s habár 1723-ban a leányágra is kiterjesztik az öröklést, csak az *elváltozik, de a nemzet joga nem szenved csorbát!*

Mária Terézia volt az első, ki a *pragmatica sanctio*nak köszönhetette uralkodását, jólehet atyja halála után egész európai szövetség fenyegette trónját.

1736 február 12-dikén kel egybe Ferencz lothringeni herceggel, kit eleinte semmi áron sem akartak a rendek elfogadni kormányzó-társul.

Ferenczcel kezdődik a mostani *Habsburg-Lothringeni* dinasztia.

Csak *II. József* császár volt az egyedüli *III. Károly* maradékai közül, ki magát meg nem koronáztatta s uralkodott abszolút hatalommal s épen ezért törvényes királynak soha el nem ismeretett.

II. Lipót még részletesebben biztosította az ország önállóságát és függetlenségét, mint *Mária Terézia*.

I. Ferencz nemcsak a királyi hitlevélben, hanem később is, az 1825. évi 3-dik cikkelyben biztosította a nemzetet a már előbb élvezett jogokról és kedvezményekről.

V. Ferdinánd elődeihez méltón szintén hasonló biztosításokat adott részint a koronázási hitlevélben, részint az 1848-ban szentesített törvényekben.

Tudjuk, hogy *V. Ferdinánd 1848 decz. 2-dikán* a császári koronáról lemondott, de hogy a magyar koronáról is lemond — arról Magyarorszá-

got külön nem is értesítette. S ezért magyar közjogi szempontból a lemondási okirat formájára nézve hiányos, mert hazánk önálló és független ország lévén az örökös tartományoktól, csak a nemzet tudtával és hozzájárulásával mondhatott volna le a magyar trónról.

V. Ferdinánd után a trón *Ferencz Károlyt* illette meg, de ő szintén lemondott fia: *I. Ferencz József* javára.

Tudjuk, hogy *szabadságharcunk* elnyomása után alkotmányosságunk is veszélyeztetve lett.

Vége belátta az uralkodó is, hogy a magyarok kibékítése elodázhatatlan. Az 1860 márcz. 5-dikén s okt. 20-dikán kiadott oklevelek mintegy előhírnökei voltak a *kiegyezésnek*, mely 1867 június 8-dikán *I. Ferencz Józsefnek* és nejének, *Erzsébetnek* megkoronázásával ünnepélyesen is megpecsételődött.

A kiegyezés óta mind szorosabbra fűződött a kapocs a nemzet és uralkodója között. Szorosra fűzte azt királyunk alkotmányos magatartása és a nemzet tántoríthatatlan ragaszkodása uralkodójához.

Legszébben nyilvánult a nemzet őszintesége azon mély részvétben, melylyel uralkodóját a sors kegyetlen csapásai alatt vigasztalni iparkodott!

*

Ezekben foglaltuk össze a magyar királyság uralkodói székének betöltésére vonatkozó jogainkat, szokásainkat. Láttuk, hogy az *Árpádok* alatt *örökösödésbe oltott választási jog* uralkodott. Utánuk egészen 1527-ig a *választás érdeke az ország külügyi érdekében* sarkallik. A szabad választás jogának egyszersmind azon előnye is volt, hogy a nemzet jogait folyton megvédte. Másrészt különféle dinasztiaikkal lépven érintkezésbe, a nemzet látóköre is nagyobbodott, a politika és a kultúra terén pedig haladásnak indult. De viszont nagy volt a zökkenés egyik dinasztiaiból a másikba.

Minden királynak ugyanis más-más politikája lévén, a legnagyobb zavarok okozói lettek.

1527-től a *pragmatica sanctio* a Habsburg-ház férfiága bírta a koronát, míg a *pragmatica sanctio* a női ágnak is biztosította a trónt.

A Habsburgok négyszázados uralma alkotmányos küzdelmek kora ugyan, de végre is diadal-maskodott politikájukkal szemben a nemzet kitartósága és a kivívott győzelmekre s az elért eredményekre mindenha büszke lehet!

Bálint Károly.

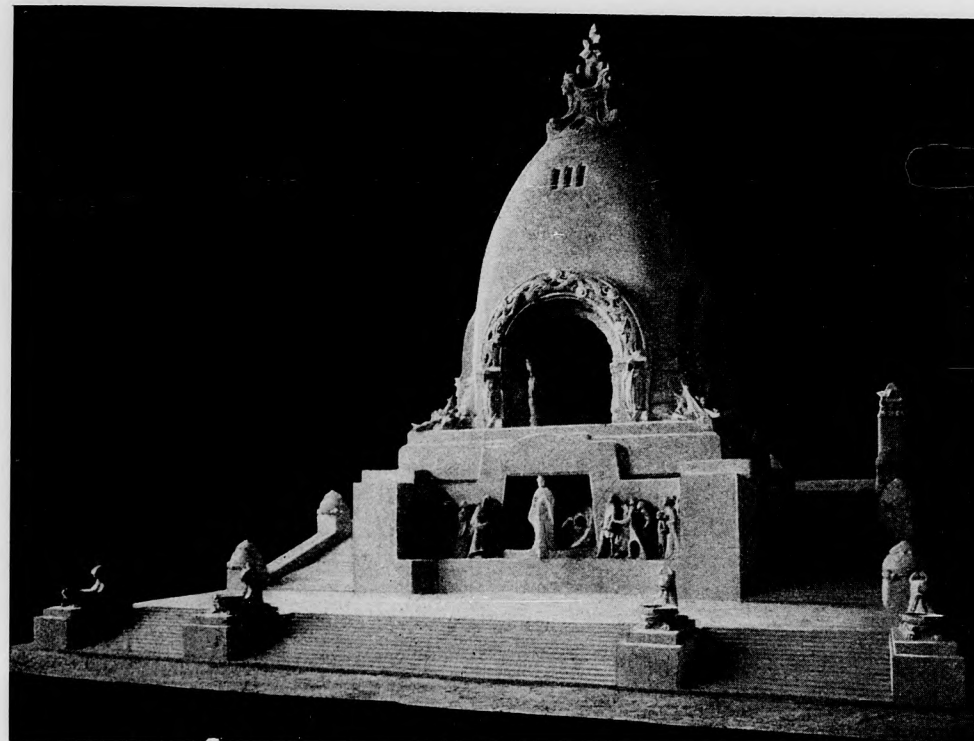
A KOSSUTH-MAUZOLEUM.

A magyar szabadságharcz lánglelkű vezérének sirja még jeltelenül áll. Csak egy kis oszlop hirdeti, hogy a dicső múlt nagy emberének hamvai a kis örökzöld-lepte sir alatt nyugosznak. S ehhez a sírhoz zárandokolnak el a magyarok százezrei, hogy örök hálájuk és kegyeletük adóját lerójják a legnagyobb magyar — Kossuth Lajos iránt.

E jeltelen sír fölé most mauzoleumot emelnek. Mint az Erzsébet-szoborra, úgy e mauzoleumra

karnasszusban. Ezt az építészeti emléket *Sotyros* és *Pythios* építették, a szobrászati munkákat pedig *Skopas*, *Bryaxis*, *Timotheos* és *Leochares* készítették. Ez emléket nagyszerűsége a hét világcsoda közé emelte.

A mauzoleum nevet most általában minden olyan művészi kivitelű síremléknek szokták adni, mely akár történelmi vonatkozása, akár a szobrászati munka által tűnik ki a többi síremlékek közül. A magyar mauzoleumok közül a legelső helyen említjük meg a *Batthyány- és Deák-*

LEITERSDORFER, TÓTH ÉS TELCS KOSSUTH-MAUZOLEUM PÁLYATERVE.

is pályázatot hirdettek, mely szintén igen szép eredménynyel járt. Résztvettek ebben a magyar szobrász-világ legjelesebbjei, egyesülve az építészekkel, kikre itt is igen nagy feladat várt. Mert a mauzoleumnak főajátsága: a nagy, a hatalmas méretek, melyek által felhívja a szemlélő figyelmét arra az elkerülhetetlen, félelmetes mozzanatra, mely véget vet a földi életnek s melylyel megkezdődik a túlvilági élet. E szomorú gondolatot igyekszik megtestesíteni a mauzoleum az építészet által s mintegy magyarázat képen járul mellé a szobrász munkája.

A mauzoleum eredetileg *Mausolos* káriai fejedelm síremléke, melyet nővére állíttatott *Hali-*

mauzoleumot, melyekhez nemsokára a Kossuth-síremlék is csatlakozik.

Minden ilyen mauzoleum a halált jelképezi. A különböző népek a rémséges kaszást más és más módon képzeltek el maguknak. A régi egyiptomiak a hatalmas és félelmes elemeiből alkották meg a halál képét és ennek megfelelően óriási piramisokat emeltek királyaik sirja fölé. A régi görögöknek már egész más a felfogásuk. Ők a halált az élet egy átmeneti mozzanatának tekintik; átmenetnek egy jobb világba, hol az istenek tágas palotáiban nektár és ambrozia mellett töltik el túlvilági életük napjait. A halálról tehát vidám képet alkottak maguknak és ezt legjobban kifejezi

a tágas oszloposarnok; hol szabadon, vidáman mozgathat az ember, s hol nem veszélyeztetni semmi, mitől félnie kellene. Az ind pagodák pedig annak a komor, rideg világnézetnek a hirdetői, melyek a halált mindennemű élet megszakítójául tüntetik fel.

A Kossuth-mauzoleum bemutatott tervei is felkeresik ez idegen stílusokat és alakítanak rajtuk, hogy az mindinkább megfeleljen a magyar felfogásnak.

Az első díjat *Gerster és Strobl* pályaterve vitte el. Az építész a görög stílust alkalmazta a művön, melyet két oldalról hatalmas kettős oszloposarnok fog körül. A magasra emelt szárkőfág kis oszlopsor között foglal helyet. Kossuth most emelkedik fel ravataláról — mintegy megtestesítvén a magyar feltámadást. Az emlékmű legtetén egy oroszlán jelképezi a szabadságot, mely semmiféle lánczot nem tűr meg. A szárkőfág alatt is domborművek díszlenek, melyek Kossuth életének nevezetesebb jeleneteit ábrázolják.

Szintén görög stílusban dolgoztak *Schikedanz, Herzog és Beck*, kik a földött szárkőfágot egy igen szépen épített korinthoszi oszloposarnok alá helyezik. A ravatalhoz minden oldalról lépcsők vezetnek, a négy sarkon pedig kandelláberek díszítik a tágas alapzatot.

A második díjat *Leitersdorfer* műépítész, *Telcs és Tóth* szobrászok nyerték el. E munka talán legjobban juttatta érvényre a magyar stílust, melyet még eddig mauzoleumon nem láttunk. Az emlékmű főalkotó része a sátor-kupola, melyet a művészek régi leírások nyomán alkottak meg. A díszítő motívum az Alföld ismert virága: a harangvirág, mely igen szépen érvényesül az emlékművön. A hármas tagozódású lépcsőzetes feljáraton felhasználták a szentmiklósi Attila kincseinek olajméceit tűzvedrekhez, a sarkokon pedig a magyar református temetők fejfáit. — A kupolából — melyhez két oldalról lépcsők vezetnek — beláthatni a szárkőfágba, Kossuth és a magyar történelem nagyjai feltámadnak és a magyar nép hódolatával és mély tiszteletével üdvözli őket. A fiatal Kossuthot mutatják be nekünk a művészek, felkel sirjából egy-egy pillanatra, hogy buzdítsa, intse a magyar népet, mely áhitattal tekint történelmünk e dicső alakjára.

Az első díjért erősen küzdött *Bálint, Jámbor és Kallós* «Mekka» jellegű pályaművek. Ez szintén magyar stílusban épített mauzoleum, melyen a szobrászati munkák Kallós Ede tehetségét dicsérik. Az egész emlékmű 20 méter magas lenne.

A pályadíjat nyert művek közül egyet sem fogadták el kivételre, mivel az előirányzott költségeket a kitüntetett munkák jóval meghaladták.

V. J.

A CZETVADÁSZOK.

Irta Verne Gyula. Fordította Zigány Árpád. 2

— Kicsoda?! — hökkent vissza Bourcart kapitány. — Cabidoulin János Mária, a ki a Tournettes-utczában lakik? . . .

— Tulajdon az! . . . Mintha bizony egész Havreban akadna még egy Cabidoulin!

— Cabidoulin János Mária! — ismételte Bourcart kapitány csüggedten. — S honnan ismeri őt?

— Betegem volt és meggyógyítottam . . .

— Ő is beteg? . . . Hát kolera pusztit ezek közt a kádárok közt? . . . Mind valamennyi beteg, nyavalyás!

— No, ez csak a kezét vágta meg a szekerczével . . . Igaz, hogy csontig megsebezte, de most már semmi baja . . . Aztán erős, egészséges ember, alig ötven éves, és nem ez lenne az első útja . . . Szóval, azt hiszem, egészen olyan ember, a minő önnek kellene . . .

— Az bizonyos, bizonyos, — tűnődött magában Bourcart kapitány. — De ha ön is úgy ismerne Cabidoulin mestert, mint én, aligha ajánlaná, hogy megfogadjam . . . S egyáltalában nem hiszem, hogy akadna kapitány, a ki föl merné venni a hajójára . . .

— S ugyan miért?

— Oh! . . . a mesterségét érti . . . járt is már czetvadászokkal . . . csakhoggy . . . csakhoggy . . .

— Nos? . . . csakhoggy? . . .

— Igazi bagoly . . . csúnya szája vészmadár, a ki örökké bajt és szerencsétlenséget jósol . . . Polyton azt beszéli, ha útra kel, hogy ez az utolsó útja, a melyből sohase tér meg többé, s mindnyáján elvesznek vele együtt . . . Aztán, ha el kezd beszélni a tengeri szörnyetegekről, a melyekkel állítólag találkozott, vége-hossza nincs a rémes történeteknek . . . Nem, nem! . . . az egész legénységet megfélemlitené, elcsüggesztené, úgy hogy nem bírnék vele . . .

— De ha nincs más, kapitány? . . .

— Igaz . . . Ha ló nincs, jó a szamár is . . . De kettőn áll a vásár . . . Tudom, hogy Cabidoulin már elbúcsúzott a tengertől . . . s ha én megfogadnám is, ő nem szegődne be hozzám . . .

— Azért talán meg lehetne próbálni? . . .

— Nem, nem . . . úgy is hiába! . . . Cabidoulin . . . Cabidoulin! — ismételte Bourcart kapitány: — Isten ments!

— Hát ha elmennék hozzá? — tanácsolta az orvos.

A kapitány habozva, tűnődve járt föl s alá szobájában; meg-megállt, csóválta a fejét, fontolgatta a dolgot, s kelleetlenül vonogatta a vállát,

mintha fázna a dologtól. De végre úgy látszott, hogy minden aggodalmán győzött a vágy, hogy minél előbb indulhasson, mert elszántan mondta:

— Nem bánom . . . menjünk el hozzá!

Cabidoulin János Mária otthon volt. Epen az udvaron bajlódott egy hordóval, de látszott rajta, hogy nem igen sok dolga van, mert csak immelámmal forgatta a hordót. Izmos, zömök ember volt, széles bőrkötényében még testesebbnek látszott, mint valóban volt. Mihelyt meglátta a kapitányt, a kit

már régebről ismert, mindjárt lekapta fejről a prémes sipkáját s félig bizalmasan, félig kötekedve kiáltott föl:

— Ejhaj! Hát a *Saint-Enoch* még mindig itt vesztegel a kikötőben, akár csak a sarki jég fogta volna meg?

— Még mindig, Cabidoulin mester, — felelte Bourcart kapitány. — És nincs orvosa?

— Hogyne volna! . . . Itt van . . .

— Nini! . . . hát ön az, Filhiol orvos?

— Én vagyok, — felelte az orvos: — és azért jöttem ide Bourcart kapitánnyal, hogy rávegyem önt: jöjjön el velünk . . .

— Micsoda? . . . hogy elszegődjem?! — kiáltott föl Cabidoulin mester meghökkenve.

— Úgy van, öreg, — szólt most Bourcart kapitány. — Vagy nem csábító-e, derék emberek társaságában és jó hajón még egyet fordulni a Csön-des-tengeren?

— No, ezt ugyan nem vártam, kapitány! — felelte a kádár, fejét csóválva. — Ön is tudja, hogy már öt év óta nem jártam tengeren . . . s most azt akarná, hogy . . .

— Ugyan, Cabidoulin mester, — vágott közbe a kapitány: — hát itt akar megpenészedni a városban, mint a vén, rozszant hajók, a melyeket leszerelnek és kihúznak a partra?

— Húzza föl a vasmacskát, Cabidoulin mester! — nevetett az orvos: — húzza föl és vágjon neki a tengernek!

Cabidoulin János Mária összerántotta bozontos szemöldökeit, hogy a homloka csupa ráncz lett, s aztán rekedt, komor hangon így felelt:

— Hallgasson rám, kapitány s ön is, orvos úr . . . Van egy rögeszmém, a mely folyton gyötört és gyötörni fog mindhalálig . . .

— No, és mi az? — kérdezte Bourcart kapitány.

— Az, hogy addig-addig járom a tengert, míg végre is bele fulladok! Tudom, hogy a *Saint-Enoch* jeles kapitánya van . . . jó a legénysége . . . most már lesz derék orvosa is: de azt is tudom, hogy ha elmennék vele, olyan baj érne, a mi még sohasem ért . . .

— Ugyan, ugyan! — hökkent meg Bourcart kapitány.

— Pedig úgy van, a hogy mondtam, — erősködött Cabidoulin mester. — Ezért meg is fogadtam, hogy nyugodtan morzsolom le életemet a száraz-földön.

— Csupa képzelődés! — vágott közbe Filhiol orvos: — jó is lenne, ha minden hajó előbb-utóbb elsüllyedne, s minden hajós a tengerbe fullna!

— Én csak magamról beszélek, — nyakaskodott a kádár: — és ismétlem, semmi kedvem sincs valamelyik czápa gyomrába temetkezni.

— Ne tréfáljon hát, Cabidoulin mester! — szólt Bourcart kapitány.

— Nem is tréfálok én! . . . Csak semmi kedvem tengerre szállni. Úgy is megjártam már az egész világot . . . Láttam a jéghegyeket, zátonyokat, szigeteket, a fókákat, rozmárokat, bálnákat . . .

— Ezt már irigylem öntől! — kiáltott föl Filhiol orvos.

CABIDOULIN JÁNOS MÁRIA OTTHON VOLT.

— S tudja-e, hogy mit látnék még, ha megint útra kelnék?

— Nos, ugyan mit?

— Azt, a mit még sohasem láttam . . . valami iszonyatos tengeri szörnyeteget . . . a rettenetes tengeri kigyót . . .

— No, azt ugyan sohse fogja látni! — vágott közbe Filhiol orvos nevetve.

— Hát aztán mért nem?

— Mert olyan nincs! . . . Én mindent elolvastam, a mit erről az állítólagos szörnyetegekről összeirtak, és ismétlem önnek, hogy tengeri kigyó nincs és sohasem is volt.

Cabidoulin János Mária boszúsan dűnnyögött valamit, s fejének kételkedő csóválásából szemmel látható volt, hogy egy szavát sem hiszi el az orvosnak. Mind a mellett, midőn Bourcart kapitány egyre sürgősebben únszolta, hogy szegődjék el a *Saint-Enochra*, lassankint hajlani kezdett a szóra és félóra mulva már parolázott a kapitánynyal, estére pedig fölczipelte czók-mókját a hajó földézetére. Most aztán már teljes volt Bourcart kapitány legénysége.

II.

A «Saint-Enoch».

Másnap, november 7-ikén, a *Saint-Enoch* fölszedte vasmacskaikat, s a *Hercules* gőzös kivontatta a kikötőtől a nyílt tengerre. Az idő meglehetősen rozsz volt; erős délnyugati szél paskolta a hullámokat és űzte-hajtotta az égen a sötét föllegeket.

Bourcart kapitány hajója hatodfélszáz tonnát birt el, s megvolt rajta minden, a mi a fáradságos és veszedelmes csetvadászathoz kell. Noha már több mint tíz esztendeje épült, azért még sohasem esett benne kár, s most is ép oly könnyedén és büszkén tánczolt a habokon, mint mikor első útjára indult.

A három karcsú árbocz két elsején négy-négy kereszt-vitorla volt, az utolsón pedig két nagy tat-vitorla; a hajó orrától az első árbocz középső vitorla-rúdjaig kifeszített kötélre, valamint a két árbocz közé két-két latin-vitorlát lehetett fölhúzni. Négy nagy csónak volt szilárdan odakötözve a hajó oldal-párkányához, a két kapitány és a két hadnagy számára; négy másik, a tartalék-csónakok, a hajó-hid oldalán függött. A két első árbocz közt állították föl a nagy katlant, a melyben majd kiolvasztják a halzsirt, a megölt csetek szalonnájából.

A *Saint-Enoch* összes legénysége 34 ember volt: Bourcart parancsnok, Heurtaux második kapitány, Coquebert az első, Allotte a második hadnagy, Filhiol az orvos, Ollive a vitorlamester, Ferut a hajó-ács, Cabidoulin a kádár, Thomas a hajó-kovács, négy szigonyos, nyolcz kormányos, 11 hajólegény, a szakács és a számadó-tiszt, a ki az élelemről gondoskodott.

A tisztek már mind régóta szolgáltak a hajón és jó barátok voltak. A mesterségét mindegyik kitünően értette és szerette is: különösen a két hadnagy, Coquebert és Allotte, folyton vetekedett

egymással a csetek üldözésében, úgy hogy sokszor Bourcart kapitánynak kellett őket visszataratania, hogy a kész veszedelemben ne rohanjanak.

Ollive Mathurin, a vitorlamester s egyúttal a legénység feje, zömök, de izmos tengerész volt: úgy türte a hajós-mesterséggel járó viszontagságokat, mintha nem is érzene, sőt kedve telnék bennük; régi ismerőse volt Cabidoulin mesternek, a kivel sokat utazott együtt az elmúlt években, ismerte minden bogarát, s ezért, mikor a kádár a hajóra hozta zsákját, első szava is ez volt hozzá:

— No, öreg, hát itt vagy?

— Itt ám, — felelte Cabidoulin dörmögve.

— Lám, lám, — évődött Ollive mester: — hát megint csak kedved kerekedett tánczolni?

— A mint látod.

— S még mindig az a rögeszméd, hogy rozsz vége lesz?

— Még pedig nagyon rozsz vége! — felelte a kádár.

— De azokat a bolond meséket csak elfelejtetted már? — ingerkedett a vitorlamester tovább.

— Szó sincs róla!

— De legalább nem fogod velük ijesztgetni a legénységet?

— Aztán miért ne? — kérdezte a kádár daczosan.

— Hát csak azért, — felelte a vitorlamester, megveregetve Cabidoulin vállait, — mert ha esetleg baj érne bennünket . . .

— Azt bizonyítaná, hogy igazam volt! — vágott közbe a kádár diadalmasan, és kihívóan mérte végig Ollive mestert.

A *Saint-Enoch* tehát szép lassan ment lefelé a Szajrán, s miután a vontató gőzös kötelét eleresztette, a révkalausz vezetése mellett három napig lavirozott a folyamon; akkor, La Hougueban partra tette a révkalauzt, s fölhasználva a kedvező szelet, minden vitorláját kifeszítve neki vágott a La Manche-csatornának.

— Szép idő és jó szél! — mondta Bourcart kapitány kezét dörzsölve Filhiol orvosnak, a ki vele sétálgatott a hajó tatján. — Úgy látszik, jól kezdődik és minden jót ígér az utazás!

— Hála Istennek, kapitány, — felelte az orvos: — de ne igen bizzuk el magunkat, mert még csak útunk kezdetén vagyunk.

— Oh, ezt én is tudom! . . . Sőt azt is tudom, hogy csak nyugtával dicsérhetjük a napot: de mégis úgy sejtem, hogy útunk ép oly jól fog végződni, mint a hogy kezdődött.

— Ez minden esetre jó előjel, kapitány . . . De vajjon nem késtünk-e el már a Csöndes-tengeri csetvadászatról?

— Szó sincs róla! különben is, ha útközben találkozunk csetekkel, például az Atlanti-óceánban, még mielőtt a Jóreménység-fokot megkerülünk, legyen meggyőződve, kedves orvos, hogy egyetlen egy alkalmat, illctőleg csetet sem fogunk elszalasztani.

(Folytatása következik.)

KÉT DIÁK LEVELEZÉSE.

Április 6.

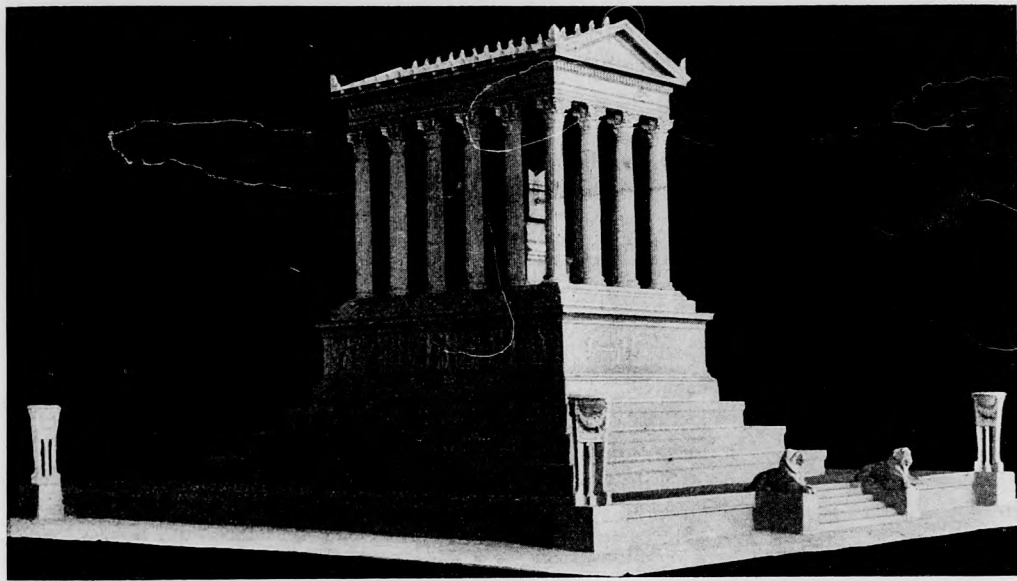
Lelkem, jó barátom!

Az a levél, melyre leveledben figyelmeztetted — megérkezett. Édes anyámnak volt czimezve, a ki szinte sóbálványnyá vált, mikor az a félelmesen nagy bankó kihullott belőle.

Én pedig az elképzelhető legnagyobb zavarban vagyok. Te nálunk tizenkét rövid — nagyon rövid — napot töltöttél, megelégedtél mindennel, a mit szegény házunk adhatott; az az úgynevezett fáradságos tanítás, melyről apád levelében meg-

denki jutalomra, ajándékra, elismerésre számított, . . . vagy te elmesélted neki, hogy mi nagyon szegények vagyunk, elmesélted megható hangon . . . Nem tudom, hogy történt, csak azt tudom, azt érzem, hogy ez a nagy bankó nyomja a lelkemet.

Ha a vitorlafülű tanítványom apja minden hónap elsején markomba nyomja az egynehány bankót, zsebre vágom, meg is köszönöm, de tudom, hogy erre én reászolgáltam, ezért megdolgoltam. Nyugodt a lelkiismeretem. Most pedig nem nyugodt a lelkiismeretem, mert én azt akarom, hogy barátom iránt a köteles szeretettel a

SCHIKEDANZ ÉS HERZOG KOSSUTH-MAUZOLEUM PÁLYATERVE.

emlékezik, nem volt tanítás, még kevésbbé fáradságos tanítás, csak együtt tanulás. Nincs semmi jogezimünk arra, hogy ezt a sok pénzt töletek elfogadjuk. Sokat törtem rajta a fejemet, hogy mitévő legyek. Nagyon jól estek apád kedves sorai, csak a nagy köszönet nem illett bele, hiszen te barátom vagy, te barátom maradsz örökké. Nem hétköznapi barátom, hanem igazi, testi-lelki jó barátom, a kiért valami kicsit tenni édes öröm. És ti mégis arra gondoltatok, hogy ez szolgálat, a melyet nyomban meg kell fizetni.

Vissza küldjem? Megsértsem vele apádat, megszomorítsalak tégedet? Mindenképen nehéz dolog.

Aztán beleképzeltem magamat az apád helyzetébe. Ő sokféle embert ismer. Lehetett dolga gazdag és szegény, követelő és alázatos, szerény és telhetetlen emberrel; megszokta, hogy min-

kötelességemet teljesítem s ime kiderül, hogy én csak pénzért szerettem őt. Ezért szégyenlem magamat.

Tudom, hogy ezért mások manapság engem ostobának tartanak, de tudd meg, Aladár, inkább akarok most és életem minden szakában ostobának látszani, hogysen perbe szálljak a lelkiismeretemmel.

Ne hidd, hogy nagyon büszke, vagy nagyon érzékeny vagyok. Én el tudom képzelni, hogy valóságos inség költözik be hozzánk, hogy látom az én drága, édes anyámat betegen s nekem nincs módom, hogy őt a kellő kényelemmel ápoljam, talán a táplálékot, az orvosságot sem tudom megszerezni. Mit tennék én akkor? Irnék neked levelet, őszintét és igazat, aminthogy eddig is csak ilyent tudtam írni s kérnélek téged, hogy édes

apádtól kérj pénzt nekem — kölcsön. Akkor nyugodtabb lélekkel fogadnám el, akkor elfogadnám azzal a tudattal, hogy én adósotok vagyok s nem pihennék addig, a míg vissza nem fizettem. Pedig kérem olyan rettenetes, nehéz dolog. Azt hiszem, ez a legnehezebb.

Megértettél-e igazán, Aladár?

Nagyon rosszul esnék, ha meg nem értettél volna. Nem a szegény diák álszégyene ez a gazdag diákkal szemben, mert hiszen én téged akkor is szeretnék, ha nem volnál gazdag, sőt talán még jobban — azaz hogy nyugodtabban szeretnék.

Nem fogom visszaküldeni a pénzt. Oda adtam édes anyámnak. De engedj meg, hogy adósságának tekintsem. Jöhet idő, mikor, ha nem is pénzben, de visszafizetem, . . . de olyan idő nem jöhet, hogy erről az adósságról valaha megfelelkezsem.

Most pedig a történelmi tézisekre vonatkozólag, melyeket mellékeltem a mai levelémhez, jegyezd meg a következőket:

1. Ne veszdől az apró-cseprő csaták évszámával. A csaták közül azok a fontosak, melyeknek messze kiható eredményeik, vagy fontos előzményeik voltak.

2. Menj végig rajtuk. Állítsd össze főbb vonásaikban s azután próbáld meg elmondani. Egy-egy szöveget papírra jegyezd fel az események láncolatát. Néhol elég egy név, másutt egy-egy évszám.

3. A biztos áttekintés a földolog. Nem hiszem, hogy fejezel-czímeiket kapjatok tételül az érettségien.

Hazánk története nem olyan tantárgy, melyet az érettségi vizsgálat után rohamosan el kell minden diáknak felejtetnie. Ezt tudnunk minden időben hazafias kötelességünk. Még egyre akarunk figyelmeztetni. A történelemben előforduló helyneveken ne szaladj hamarosan végig. Lehetőleg kérd számon magadtól: vajjon tudod-e, hol fekszenek? Hallottam, hogy egy diák Nikolsburgot a Bánáti helyezte, a Kenyérmezőt Stillfried közelébe, Passzaroviczot Nyitramegyébe s a Vaskapu-szoroson hozta be a honfoglaló magyarokat. Az effajta nyelvbtlés nem tartozik a legkellemesebbek közé.

Jövő héten a számtani példákból egy gyűjteményt küldök fel, hogy gyakorold magad. Úgy dolgoztam ki, hogy az egésznek a menetét a melléje írt magyarázatok alapján megérted. A kidolgozandó példákat föltétlenül fejtsd meg, de egye-

dül, minden segítség nélkül. Meglátod, hogy nem boszorkány mesterség.

Végül tudatlak, hogy Gazsi az érettségi után meg akar házasodni. Ez a legújabb terve. A fiának halálbüntetés terhe alatt meg fogja tiltani, hogy valaha az életben az érettségi vizsgálatot le merje tenni.

Gazsi ezt egy kínos Tacitusi-fejezet fordítása után mondta. Dühös a nyomorult Tiberiusra s csodálkozik, hogy olyan okos ember, mint Tacitus, egy Tiberius életének a megírásával tölthette az idejét.

Téged öleltet s elnevezett pesti «matador»-nak. Isten veled, kedves barátom. Várom további megrendeléseidet.

Imre.

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

Április 11-dike a középiskolában. A szegedi m. kir. áll. főgimnázium 1902. évi ápril hó 11-dikén, a 48-diki törvények szentesítésének emlékére az intézet rajztermében hazafias iskolai ünnepélyt rendezett.

A Huszár-Ujlaki női festőiskola Rottenbiller-utca 46. sz. a. április 9-dikén d. u. 5 órakor művészeti felolvasást rendezett, mely alkalommal Pekár Gyula dr. «Angyalok a művészetben» címen tartalmat és érdekes előadást tartott.

Gyász. Az eperjesi kir. kath. főgimnáziumnak gyásza van. Andrejov József VI. o. t. f. hó 3-dikán hosszas szenvedés után meghalt. Az intézet ifjúsága a jeles diáknak koszorút vett, melyet végső tiszteletképpen a kiküldött 10 tanuló helyezett el a sírjára.

Önképzőkori tudósítás. A kolozsvári róm. kath. főgimnázium «Pázmány» önképzőköre és daliskolája április hó 7-dikén megünnepelte Rákóczi Ferenc és Széchenyi István halálának évfordulóját. Az alkalmi beszédet Tóth Sándor tanár úr. az intézet történelem tanára tartotta. — A szegedi m. kir. áll. polgári iskola «Csengery» önképzőköre apr. 6-diki ülésén Szabó Ferenc vezető tanár úr kihirdette a pályatételeket: Hazaszeretet. Szónoki beszéd. Elmondja a nyertes az április 11-diki ünnepélyen. Jutalma 40 koronás arany. Petőfi lírája. Ertekezés. Jutalma Petőfi összes költeményei. A pusztaszeri kirándulás. Szavaltatok, versenydíjak. Jutalmuk könyvek. — Az eperjesi kir. kath. főgimnázium «Kisfaludy» köre f. hó 5-dikén tartotta záró gyűlését. Szavallattal szerepeltek Csorba R. VIII. o. t., Sepitkó J. VII. o. t. és Irinyi Csaba V. o. t. Bíralt Dóbiás G. VII. o. t. Művet olvastak fel Szilágyi Dezső VIII. o. t. és Midlik Emil VI. o. t.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

Új német-magyar szótár. Német és magyar szótár. Szerkesztették Simonyi Zsigmond és Balassa József. Budapest, Franklin-Társulat. I. Német-magyar rész. 470 lap. — II. Magyar-német rész 422 lap. Ára füzve 12 kor., félbörkötésben 16 kor. Irodalmunk fejlődése s a nyelv folytonos gazdagodása százával szülte az új szavakat s szólásokat, melyek szótárainkból hiányoztak. Másrészt meg kiadásról-kiadásra hur-

colták az eddigi szótárak a lehetetlen s nagyrészt soha használatban sem volt szavak és szólások tömegét. Ez az állapot tette szükségessé egy oly magyar-német szótár megjelenését, mely mind a magyar, mind a német szókészletben a mai nyelvallapotot veszi figyelembe s terjedelmével a legsürgősebb szükségletet elégíti ki. Ez új szótár szerkesztőinek legfőbb gondjuk volt a szótár anyagának gondos összeállítása s arra törekedtek, hogy használója megtaláljon benne lehetőleg mindent, a mire olvasás vagy társalgás közben szüksége van, tehát e szótár az iskola, az irodalom és a magánélet közös szükségletét akarja kielégíteni s igen sok közhasználatú szó ebben a szótárban jelenik meg először. Megtalálhatók ezenkívül a magyar-német részben a közbeszédben és irodalomban használatos idegen szavak is, valamint a népies és tájszavak közül azok, melyek legkedveltebb íróink műveiben előfordulnak. Nagy gondot fordított e szótár a német és magyar szólások összegyűjtésére és egybevetésére. Ebben is kerülték a szerkesztők a régi szótárak csinált és használhatatlan szólásait, annál jobban kiaknálták az élő nyelvet s a jelesebb írók műveit. Nagy gondot fordít ez a szótár a szükséges nyelvtani útbaigazításra is. A német rész tájékoztatja a használót a főnév neméről és ragozásáról, a melléknév fokozásáról, az igék mellett pedig közli a ragozás összes eltérő alakjait. Ugyaníly nyelvtani útmutatással látták el a magyar szavakat is a magyar-német részben, mindenütt megjelölve a főnév és melléknév, valamint az ige ragozásának módját. Ezáltal első sorban a magyarul tanuló idegen számára vált a szótár hasznosabbá. Egy-egy kötet ára füzve 6 K., félbörkötésben 8 K.

VEGYESEK.

Új vak szalamandrákat fedeztek föl Texasban egy kút ásásakor. Ugyanis mikor körülbelül 60 méternyi mélyre jutottak a fúrással, víz tört elő valamilyen föld alatt levő forrásból s a munkások legnagyobb csodálkozására néhány állatot is fölszínre vetett. A fölszínre vetett állatok egy eddigelő ismeretlen szalamandra-fajhoz tartoznak. E szalamandra-faj életét valószínűleg teljesen a föld alatti lyukakban tölti, a hol a talajvíz meggyűlik s forrásokat képez, mert szemei teljesen hiányoznak. A fölszínre vetett állatokat azután kis akváriumban helyezték el, a hol elég sokáig éltek, úgy, hogy életmódjukat meg lehetett figyelni. Ez a szalamander igen karcsú, gyenge testalkatú, lábai oly gyöngék, hogy alig bír járni; ha tesz is néha-néha pár lépést, utána kinyújtózkodik s hosszabb ideig pihen. A helyváltoztatást főleg úszással végzik. Úszásuknál legfontosabb szerepe a farknak van; lábukat úszásnál nem használják, hanem szorosan testükhöz húzzák, úgy, hogy úszás közben látva lábatlanoknak lehetne őket tartani. Igen érdekes látványt nyújtanak, mikor úszás közben hirtelen megállnak s aránylag hosszú, gyenge lábakra támaszkodva, a fenéken megpihennek. Ilyen helyzetben nagyon hasonlítanak sziklához; de ebben az állásban nem maradnak sokáig, valószínűleg azért, mert gyenge lábuk nem bírják el a törzs súlyát. Lábaik valószínűleg a nemhasználás miatt gyengültek el ennyire s igen sok körülményt szól a mellett, hogy a földalatti életmód lassankint tapogatókká változtatta őket. A fény iránt teljesen érzéketlen. Ha olyan akváriumba tesszük őket, a melynek fele be van sötétítve, csakúgy úszkálnak a világos helyről a sötétbe, mintha

az egész akvárium világitása egyformán erős volna. Tapintó érzékük rendkívül fejlett s az egész test felületén el van terjedve. Ha nyugvása közben testét bármily gyöngéden megérintjük, rögtön tova úszik. Erzékenysége oly nagy, hogy a víz minden legkisebb mozgását is észreveszi. Szemei teljesen hiányoznak s ezért felfedezőjük a «vak szalamandra» (*Typhlomolge*) nevet adta nekik. Hogy szagló érzékük milyen kifejllettségű, nem tudjuk. Táplálékát apró mikroszkopikus rákfajok képezik.

Egy ismeretlen halról ír egy régi «salabakter». «Az Aecipenser — mondja — igen ritkán kapható hal a régiéknél igen nevezetes volt, midőn a halászok ilyet foghattanak, mind a tálat, melybe a halat tették s mind a halat szép koszorúkkal megrakták és ének-léssel, sipszóval vitték fel csudára a lakodalmas nép közé. Ez az Elopsnak rokonának mondatik, minden kerekdedhájai a feje felé vissza vannak fordulva, úgy, hogy mikor megtisztították, a feje felől a farka felé vakarják le a haját, holott minden egyéb halaknak a hájjuk a farkok felé hajolnak le.»

SAKKJÁTÉK.

Rovatvezető: Exner Győző tanár.

A 39. rejtvény nyitja:

1. Hc5—e6 Fd5×e6 v. c6
2. Bd3—d8±
1. e4×d3 v. e4×d3 v. e4—c3 v. e4—c3
2. Bg7—c7±
1. Hb6—d7
2. Fe8×d7±

40. rejtvény.

Miskolczy Antaltól, Szolnokon.

Világos: Kf3; Vb5; Bf4 és h6; Fh2; Hd6; gyh5. Sötét: Ke5; Be6 és g7, gyb6; c5; d5; e7; g6 és h7. Világos indul s a második lépésre mattot ad.

Ez a szép első lépéssel bevezetett, gondosan megszerkesztett rejtvény dícséretet érdemel. Gyakorlott fejtőknek a megoldása 11 percbe került.

(A megfejtés beküldésének határideje egy hét.)

40. játék.

Világos:	Sötét:	Világos:	Sötét:
Maróczy G.	H. N. Pillsbury	Maróczy G.	H. N. Pillsbury
1. e2—e4	e7—e5	18. Fd3—e4	a7—a6
2. Hg1—f3	Hg8—f6	19. Bb5—b1	Bf8—e8
3. Hf3×e5	d7—d6	20. Fe1—d2	Kg8—f7
4. He5—f3	Hf6×e4	21. Fe4—d5+	Kf7—f6
5. d2—d4	d6—d5	22. Be1×e8	Bb8×e8
6. Ff1—d3	Ff8—e7	23. Bb1×b7	He6—e7
7. elsánczol	Hb8—c6	24. Fd5—e4	He7—f5
8. Bf1—e1	Fc8—g4	25. Bb7—a7	Be8—b8
9. c2—c3	f7—f5	26. Ba7×a6	g7—g5
10. c3—c4	elsánczol	27. c3—c4	Bb8—b6
11. e4—d5	Vd8×d5	28. Ba6×b6	e7×b6
12. Hb1—c3	He4×c3	29. Fd2—c3	Hf5—h4
13. b2×c3	Fg4×f3	30. h2—h3	h7—h5
14. Vd1×f3	Vd5×f3	31. e4—c5	b6×e5
15. g2×f3	Fe7—d6	32. d4×c5+	Fd6—e5
16. Ba1—b1	Ba8—b8	33. e5—c6	sötét föladja
17. Bb1—b5	f5—f4		

Játszottak a monte-carlói nemzetközi versenyen 1902 febr. 3-án. Ez volt a verseny első játéka, melyben mindjárt a két legnagyobb vetélkedő társ került

